

Dr. Szakály Sándor:

A MAGYAR KIRÁLYI II. HONVÉD TARTALÉK HADTEST ÉS SEREGTESTEI A MEGSZÁLLT LENGYEL TERÜLETEKEN (1944)*

A második világháború évei alatti magyar–lengyel kapcsolatok története – főleg az 1939-es Magyarországra menekült lengyel katonai és polgári személyekkel kapcsolatos történések – napjainkig élénken foglalkoztatja a két ország történészeit; az egykori események feltárása, azok bemutatása példaértékűnek tekinthető. A magyar királyi honvédség és a lengyel Honi Hadsereg 1944-es kapcsolatairól is rendelkezünk számos információval, azonban azok jelentős része nem korabeli iratokból, sokkal inkább emlékezésekből rekonstruálható. Jelen előadásom sem fogja alapvetően megváltoztatni eddigi ismereteinket, de talán néhány új adalékkal szolgálhat az események felidézéséhez, melynek során alapvetően vitéz ebesfalvi Lengyel Béla (Szarvas, 1897. április 19. – Graz, 1988. december 20.) volt magyar királyi honvéd altábornagy közelmúltban megjelent emlékirataira – Európa forgószélében. Visszaemlékezések. Tapasztalatok és benyomások egy katona életéből (Szarvas, 2011. Digitális Kalamáris) – támaszkodom.

S hogy miért vélem úgy, hogy Lengyel Béla emlékirata, illetve személye megkerülhetetlen? Mert a volt magyar királyi honvédségnek egy olyan tábornokáról van szó, aki 1934. május 1-je és 1939. május 1-je között magyar katonai attasé volt Varsóban. Beszélt lengyelül. 1939 szeptemberében kormányzói kihallgatáson kérte, hogy önkéntesen harcolhasson a lengyelek oldalán a német – majd szovjet – támadást követően, és 1944 augusztusában szeptemberében mint a magyar királyi II. honvéd hadtest parancsnokának komoly érdemei voltak abban, hogy a varsói felkelés személyi és anyagi utánpótlást kaphatott, valamint hogy a felkelők közül számosan átcsúszhattak a Varsót körülvevő gyűrűn.

Lengyel Béla mellett nem szabad megfeledkezni a II. tartalék hadtest parancsnoki beosztását előtte betöltő vitéz Vattay Antal altábornagyról, ibrányi és vajai Ibrányi Mihály, vitéz Szabó László II., vitéz Deseő Gusztáv és felsőzsidai Németh Béla vezérőrnagyokról sem. A felsorolt személyek a megszállt Lengyelország területén 1944 augusztusában szeptemberében állomásozó magyar seregtestek parancsnokai voltak, olyan parancsnokok, akik minden döntésük, parancsuk meghozatala előtt a hagyományos magyar–lengyel barátság szempontjait vették elsősorban figyelembe.

A magyar királyi honvédség 5., 12. és 23. tartalék, valamint az 1. lovas hadosztályai közül az 5. tartalék hadosztály és az 1. lovas hadosztály került harcérintkezésbe a szovjet

csapatokkal, de az elszenvedett súlyos veszteségek után azokat, német alárendeltségben, a lengyel területekre irányították, ahol alapvetően megszálló feladatokat láttak el.

A magyar parancsnokok feladata alapvetően a magyar csapat- és seregtestek állományának megőrzése és azok – a lehetőségek szerint mielőbbi – Magyarországra történő hazaszállítása volt. Ezt elsősorban a várható – és 1944. augusztus 23-án be is következett – román kiugrással indokolta a magyar politikai és katonai vezetés.

Lengyel Béla – mint írta – „...azt a parancsot kaptam, hogy a II. tartalék hadtestet és lovas-hadosztályt hozzam mielőbb haza”. Lengyel Béla erről tájékoztatta az előljáró német 9. hadsereg parancsnokát, Nikolaus von Vormann, a páncéloscsapatok tábornokát, aki azon nyomban kifogásolta a magyar sereg- és csapattevek tevékenységét, kiemelve, hogy a magyar királyi 12. honvéd tartalék hadosztály Varsótól északnyugatra a kampinosi erdőkben összejátszik a lengyel felkelő erőkkel, amelyek ennek köszönhetően megerősödhetnek, beszivároghattak Varsóba és a kirobant felkelés támogatóivá váltak.

Lengyel Béla a kifogásokat igyekezett elhárítani, ugyanakkor felmérte az alárendelt seregtestek helyzetét, feladatait. Emlékezése szerint 1944. augusztus 18–19-én a magyar alakulatok közül:

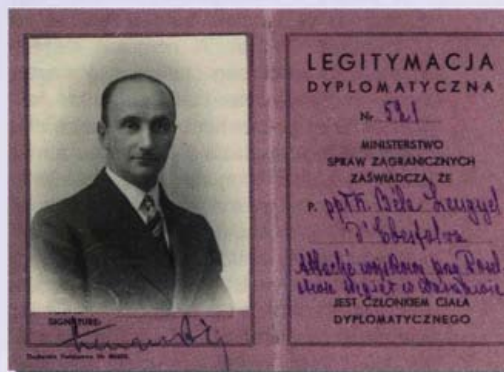
1. az 5. tartalék hadosztály – parancsnoka Szabó László II. vezérőrnagy – a Visztula mentén, Góra Kalwaria és Wlanow szakaszon folyambiztosításban volt, alárendelve a német VIII. hadtestnek;

2. a 12. tartalék hadosztály – parancsnoka felsőzsidai Németh Béla vezérőrnagy – eltolás alatt Jablonna, Kampinos területéről Nowe Miasto térségébe, reteszállások építésére a Piilca folyása mentén és azok megszállása orosz támadás esetén;

3. a 23. tartalék hadosztály – parancsnoka vitéz Deseő Gusztáv vezérőrnagy – Tomaszów Mazowiecki térségében vasútbiztosításra és partizánok leküzdésére kirendelve;

4. az 1. lovas hadosztály – parancsnoka vajai és ibrányi Ibrányi Mihály vezérőrnagy – feltöltés és fegyverzeti kiegészítés után eltolásban Grojec térségéből Varsón át Wolomin, Otwock térségébe, a Pragától (Varsó egyik városrésze – a szerk.) keletre húzódó hídfőállásba, a német IV. páncélos hadtest intézkedései szerint.

A magyar II. tartalék hadtest felszerelése, fegyverzete megszálló feladatok ellátására túnt csak elegendőnek. Tüzérsége, nehéz-

LENGYEL BÉLA DIPLOMATAIGAZOLVÁNYA

fegyverei alig voltak, és a három hadosztály személyi állománya mintegy 30 ezer főt tett ki. Az 1. lovas hadosztály létszáma a súlyos harcok után – amelyekben a személyi állomány és a fegyverzet közel 50-50 százalékát veszítette el – mintegy 8500–9000 főre volt tehető.

A magyar seregtestek a Varsóban zajló felkelés elleni támadásokba nem kapcsolódtak be, sőt Lengyel Béla meglepő „ajánlatot” kapott az előljáró német parancsnokságtól, nevezetesen azt, hogy igyekezzen egykori kapcsolatai révén a lengyel felkelőket becsületes fegyverletételre megnyerni, hiszen kilátásaik reménytelenek és a felesleges vérontás mindenképp elkerülendő lenne.

Az események 1944. augusztus 23-a után meglepő gyorsasággal zajlottak. Lengyel Béla Grodziskóban lévő szálláshelye előtt találkozott a miskolci születésű Komáromi Arankával, aki az egykori császári és királyi haderőben – majd a lengyel haderőben – szolgált Weiss ezredes özvegye volt; a hölgyet Lengyel Béla korábbról jól ismerte. Találkozásuk során megbeszéltek egy esti időpontot, amikor is a hölgy tájékoztatta a magyar tábornokot: a lengyel Honi Hadsereg főparancsnoka, Tadeusz Bór-Komorowski tábornok üdvözlétét küldi neki, és úgy véli, hogy (Lengyel) kinevezésével a magyar kormányának komoly elképzelései lehetnek lengyel viszonylatban. Egyben kérte, hogy vegyék fel egymással a kapcsolatot. A „küldött” arról is beszélt, hogy a lengyel felkelőknek nagyon komoly hiányai vannak lőszerből, robbanóanyagból és kötszerből. Lengyel Béla a tájékoztatást követően felkereste az alárendelt seregtesteket, és a magyar–lengyel történelmi barátságra figyelmeztette a parancsnokokat; a 12. tartalék hadosztály parancsnokát megdicsérte a lengyelek iránt tanúsított barátságos magatartásáért.

A német felettes parancsnokságok nem nézték jó szemmel Lengyel Béla és a magyar sereg-, illetve csapattestparancsnokok „lengyel kapcsolatait”, és 1944. augusztus 28-án a magyar hadtestparancsnokságnak el kellett hagynia Grodziskót, és Rawa Mazowiecka lett az új állomáshely.

Gyakorlatilag ugyanezen időponttal megkezdődött a magyar 12. tartalék hadosztály, majd szeptember 1-jével a magyar 23. tartalék hadosztály berakodása és elindítása Magyarországra. Ebben természetesen nemcsak a lengyelekkel való szimpátia játszott közre, hanem az a tény is, hogy a román kiugrást követően Magyarország katonai helyzete jelentősen megváltozott.

A kérdés a továbbiakban az volt, hogy mi lesz az 5. tartalék hadosztállal és az 1. lovashadosztállal. A németek részéről ugyanis bizonytalanság uralkodott a magyar sereg- és csapattesteket illetően 1944. augusztus 29-e után, amikor is megalakult a vitéz csikszentsimoni Lakatos Géza vezérezredes vezette új magyar kormány. A lengyel területeken állomásozó és a magyar csapatok közelében lévő német csapatoknál „riadókészültséget” rendeltek el, mert felmerült a gyanú, hogy az új kormány németellenes fellépésre utasítja a magyar II. tartalék hadtestet és az esetleg csatlakozik a lengyel felkelőkhöz. Ezt megakadályozandó lehallgatták a magyar telefonbeszélgetéseket és számoltak a parancsnokok esetleges letartóztatásával is.

Nyilván erősítette a németek fenntartásait, hogy a lengyel területeket elhagyó magyar csapattestek közül több is tábori misével búcsúzott a lengyel polgári lakosságtól, amelyen nagy számban vettek részt lengyel nők és férfiak. Szinte minden magyarok által „megszállt” területen a búcsúzáskor vendégül látták a település lakosságát.

Lengyel Béla többször is hangsúlyozta Vormann, a német 9. hadsereg parancsnoka előtt, hogy „...ne becsüljék le a magyar-lengyel barátságot, ne bagatellizálják jelentőségét és pozitív értékét”. Miközben Lengyel Béla az előjáró német parancsnokot tájékoztatta ezen kérdésekről, rendszeres tárgyalásokat folytatott a Honi Hadsereg képviselőivel is, s mint írta „...mint vezénylő tábornok a lengyelekkel való tárgyalást magamnak tartottam fenn. Ha mást küldöttem volna, akkor ez a személy csak közreműködőként vehetett volna át a lengyelektől javaslatokat vagy üzeneteket és nem bocsátkozhatott volna érdemleges tárgyalásokba.”

A tárgyalópartnere dr. Jan Stepień (dr. Stanisław Jankowski) alezredes volt, akit még varsói katonai attaséi korából ismert Lengyel Béla. A Lengyel által adott tájékoztatás csalódást okozott tárgyalópartnerének, kivált mikor megtudta, hogy a magyar altábornagy elsődleges feladata a magyar csapatok mielőbbi hazaszállításának megszervezése. Stepień alezredes azt remélte/vélte, „... hogy a honvédekkel a lengyelek segítségére fogok jönni a történelmi magyar-lengyel barátság jegyében, egy új fejezetet fogunk együtt kezdeni és írni Európa történetében”. Lengyel Béla egyéni szimpátiája ellenére sem tehetett azonban mást és többet, mint amire „felhatalmazása” volt, ezért sem teljesíthette Bór-Komorowski tábornok kívánságát, aki azt kérte, „... hogy vonuljak csapataimmal Varsóba és csatlakozzok

a felkelésükhöz, hogy adjak át nekik lövegeket és biztosítsuk a felkelők szabad mozgását a fővárosból és a fővárosba”.

Ezzel együtt és ennek ellenére Lengyel Béla – a Budapesten, 1944. augusztus 2-án a kormányzónál történt kihallgatás kapcsán – a következő tárgyalásokon felvetette: amennyiben a hadi helyzet úgy alakul és az oroszok bevonulnak Varsóba, mi történik a honvédekkel? Stepień alezredes erre nem tudott választ adni, az önálló cselekvést ajánlotta Lengyel Bélának.

Lengyel nehéz helyzetben volt. Úgy érezte, hogy a lengyel lakosság, az emberek „... sokat vártak tőlünk, honvédektől, többet, mint amit mi erőviszonyainkból képesek voltunk nyújtani”. Eközben Vormann, a páncéloscsapatok tábornoka is állandóan „bombázta” Lengyel Bélát, hogy kapcsolatai révén vegye rá a felkelőket a tisztés megadásra.

A magyar tábornok ezen időben még számos más lehetőséget is kellett hogy mérlegeljen, nevezetesen azt, hogy amennyiben a szovjet csapatok a magyar alakulatokat észak felé szorítják, akkor ne csatlakozzon-e mégis a felkelőkhöz. A magyar 5. tartalék hadosztály alig néhány kilométerre állt Varsótól, ellenben az 1. lovashadosztály esetleges átállása már nehézségekbe ütközött volna. Pragában kellett volna magukat elbarikádozni és kitartani a németek támadásaival szemben. Ugyanakkor nem lehetett elvetni azt a lehetőséget sem, hogy a hadi helyzet változása esetén át lehetne állni a „Kosciusko-hadosztályhoz” és velük együtt felszabadítani Varsót. Természetesen ezek a felvetések, gondolatok megfogalmazódtak a magyar altábornagyban, de kérdés, hogy a magyar politikai és katonai vezetés mihez járult volna hozzá. Egy esetleges átállás kiszámíthatatlan következményekkel járhatott volna. Nem véletlen tehát, hogy Lengyel Béla úgy vélte, meg kellene kérdezni a „Kosciusko-hadosztály” révén a szovjet felet is. Ezzel kapcsolatban a lengyel Honi Hadsereg tábornoka Monter (Chrusciel, Antoni) úgy vélekedett, hogy „Ígérjétek és garantáljátok mindent, csak hogy csatlakozzunk hozzánk a magyarok!”

Ezt követően Lengyel Béla olyan értesítést kapott, hogy a felkeléshez csatlakozó magyar csapatokat a lublini kormány venné oltalma alá. Ezen információk birtokában Lengyel Béla írásbeli jelentést készített a Honvéd Vezérkar főnökének, vitéz Vörös János vezérezredesnek; a jelentést másolatban megkapta vitéz Vattay Antal altábornagy, Magyarország Kormányzója Katonai Irodájának főnöke, főhadsegéd és vitéz csikszentsimoni Lakatos Géza vezérezredes, miniszterelnök is.

A futárral továbbított jelentésre 24 órán belül válaszolt géptávirón a Honvéd Vezérkar főnöke, amelyet röviden így lehet összefoglalni:

1. nem csatlakozni a lengyelekhez;
2. hadosztályokat hazahozni;
3. kapcsolatokat a lengyelekkel barátságoosan lezárni;
4. nekik gyógyszerrel kiszolgálatni.

Lengyel Béla szeptember 8-án találkozott utoljára kapcsolatával, Stepień alezreddessel Piasecznóban, aki továbbra is az önálló cselekvést ajánlotta az altábornagyban, amikor az tájékoztatta a Honvéd Vezérkar főnökének döntéséről. Ezt azonban Lengyel Béla nem vállalta, nem vállalhatta. Úgy vélte, hogy a

LENGYEL BÉLA (JOBBRÓL) VARSÓBAN, KATONAI ATTASÉKÉNT

lengyel területekről kivont magyar sereg- és csapattestekre az ország védelme során szükség van. A szovjet és a román csapatok ekkor már Magyarország területén harcoltak. Ugyanakkor Lengyel jelezte tárgyalópartnerének, hogy tartsa a kapcsolatot a magyar királyi 5. honvéd tartalék hadosztállal, illetve annak parancsnokával, Szabó vezérőrnaggyal. Utóbbi a tartalék hadosztály visszavonását követően a Bór-Komorowski tábornok által kért lövegeket, löszert a meghatározott erdőben fogja hagyni. Robbanószert, kötszert és gyógyszert már most a felkelők rendelkezésére bocsátanak.

A magyar-lengyel „barátkozás” természetesen szemet szűrt a német illetékes katonai parancsnoknak is. Vormann szeptember 9-én, a Piasecznóban történt találkozó után magához kérte Lengyel Bélát és szemrehányást tett neki azért, mert a felkelők semminemű hajlandóságot nem mutatnak a fegyverletételre és ő – mármint Lengyel Béla – túl messzire ment a „fraternizálásban” s a felkelőknek anyagi segítséget is nyújtott. Lengyel természetesen tagadta a fegyverek, robbanó- és löszerek átadását, csak a kötszer- és gyógyszersegítséget „vallotta be”. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy a már Magyarországra szállított 12. és 23. tartalék hadosztály után meg kell kezdeni az 5. tartalék hadosztály és az 1. lovashadosztály hazaszállítását is.

A magyar II. tartalék hadtest parancsnoka 1944. szeptember 10-én tárgyalt Georg-Hans Reinhardt vezérezredessel, a Heeresgruppe Mitte parancsnokával, aki azt ajánlotta, hogy ebben a kérdésben a magyar államfő, Horthy Miklós forduljon Adolf Hitlerhez. Ennek a kérésnek az előterjesztésére Lengyel Béla Budapestre repült 1944. szeptember 11-én, és 12-én tájékoztatta a Honvéd Vezérkar főnökét, illetve a miniszterelnököt, Lakatos Gézát is. Utóbbi hangsúlyozta Lengyel Béla előtt, hogy a magyar kormány álláspontja a lengyel felkelőkkel kapcsolatban az, hogy azokat a németeknek hadifogolyként kell(ene) kezelniük és az ezzel kapcsolatos magyar álláspontot diplomáciai úton is a németek tudomására hozzák.

Lengyel Béla 1944. szeptember 13-án visszarepült Lódzba, majd onnét Rawa Mazowieckába, ahol szeptember 14-én egyeztetett a német 9. hadsereg parancsnokával, Vormann-nal, a páncéloscsapatok tábor-

nokával a magyar seregtettek visszavonásáról és Magyarországra szállításáról.

Az 1. lovashadosztály visszavonását követően a magyar királyi 5. tartalék honvéd hadosztály még lengyel területen maradt, amelynek parancsnoka, vitéz Szabó László II. vezérőrnagy a lengyelek barátja volt, aki pontosan tudta, hogy továbbra is gyógyszerrel és robbanószerrel, és a felváltáskor a zsákmányolt lövegek „visszahagyásával” kell segíteni a harcoló lengyel felkelőket.

S hogy sok, avagy kevés volt-e a magyar támogatás? Nehéz erre pontos választ adni, Lengyel Béla maga így fogalmazta meg közel négy évtized után az akkori helyzetet: „Vattay Antal, valamint én, mint hadtestparancsnokok magatartásunkkal az adott katonai helyzetben elmentünk addig a határig, ameddig ezt a magyar katona becsülete megengedte, s aminek határt szabott a honvédeskü, előjáróink parancsa és a barátságos semlegességünk a lengyelek irányába.”

A magyar hadtestparancsnokok, tábornokok és tisztek, legénységi állományúak 1944. augusztus-szeptemberi baráti hozzáállása pedig azt eredményezte, hogy a lengyel felkelők viszonylag szabadon mozoghattak a magyarok által ellenőrzött területeken, biztosították a számukra az utak használatát, lehetővé tették, hogy a Varsóban élet-halál harcukat vívó lengyel felkelők élelemhez, lőszerhez, gyógyszerhez, sőt fegyverekhez is juthassanak. Ezzel nemcsak a harcolókat segítették, de sok lengyel életének a megmentéséhez is hozzájárultak.

1944 augusztusában-szeptemberében a magyar királyi honvédség ugyanolyan tisztes-séggel és becsülettel teljesítette kötelességét a lengyelekkel szemben, mint tette azt 1939 őszén – amikor lengyel polgári és katonai menekültek tízezreit fogadta be Magyarország –, biztosítva a nyugati országokba való „továbbszökés” lehetőségét, a magyarországi letelepedést, az emigráns kormány és a megszállt lengyel területeken lévő politikai és katonai ellenállók közötti összeköttetést.

*A Katowicében 2013. április 4-én, Polacy na Węgrzech, Werzy w Polsce w latach II wojny światowej (Lengyelek Magyarországon, magyarok Lengyelországban a II. világháború idején) című konferencián elhangzott előadás szövege.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Adonyi Ferenc: A magyar katona a második világháborúban 1941–1945. Klagenfurt, 1954.

Az I. huszárhadosztály a második világháborúban. Harctéri naplók, visszaemlékezések 1944–1945. Sárvár, é. n.

Dombrády Lőránd – Tóth Sándor: A magyar királyi honvédség 1919–1945. Budapest, 1987.

Godó Ágnes: Magyar–lengyel kapcsolatok a második világháborúban. Budapest, 1976.

Lengyel Béla: Európa forgószelében. Visszaemlékezések. Tapasztalatok és benyomások egy katona életéből. Szarvas, 2011.

Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt (1920–1945). II. kötet. München, 1974.

Asqui Jorge Kristóf – Siposné dr. Kecskeméthy Klára ezredes:

AZ ISMERETLEN SZENDRŐI GEŐCZE ISTVÁN (1836–1900) ÉLETÚTJA

Az 1867-es kiegyezés és az Osztrák–Magyar Monarchia megalakulása előtt a magyar emigránsok sokszor megkísérelték az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emlékeitől hajtva Magyarországot teljes szuverenitásának visszaszerzését. A cél eléréséhez politikai és katonai eszközöket egyaránt használtak. Katonai példaként említhetjük az olasz függetlenségi mozgalmakhoz való csatlakozást, amivel Bécs itáliai pozícióit akarták megrendíteni és ezzel az osztrákokat meggyöngíteni. Garibaldi alatt számos magyar szolgált, közülük sokaknak az életútját feldolgozták a kutatók. A kevés kivétel így is nagy meglepetésekkel szolgálhat, mint e tanulmány választott alanya, Szendrői Geőcze István. Braziliában megtett vándorútját követően visszatért és az Osztrák–Magyar Monarchia keretei között országa hasznára kívánta tudását hasznosítani azzal, hogy a tisztképzést segítő a Ludovika Akadémián oktatótt 1872-től. Még 1869-ben megjelentette egy kétkötetes könyvben a brazil út emlékeit *Utazás Braziliába és vissza* címmel, amely az első Braziliáról szóló magyar nyelvű könyv, és méltó gyöngyszeme a magyar és nemzetközi katonai utazási irodalomnak is.

ZEMPLÉNBŐL BRAZILIÁBA

Szendrői Geőcze István személyével és életével kapcsolatosan kevés forrás áll rendelkezésre. Szinyei József *Magyar írók élete és munkái*, a Magyar Elektronikus Könyvtár (a továbbiakban MEK) állományában fellelhető munkájában olvashatunk a személyéről.¹ Geőcze János ügyvéd és Szerdahelyi Antónia fiaként látta meg a napvilágot 1836. július 25-én Bacskán, Zemplén megyében. Vallása református. A gimnáziumot Sátoraljaújhelyen, Ungváron és Kassán, a jogi tanulmányait pedig (1853–1857 között) a pesti egyetemen végezte. 1860-ban Garibaldi alatt harcolt Szicília és Nápoly felszabadításáért; előbb hadnagy, azután főhadnagy lett Garibaldi tiszti testőrségében, majd, az I. zuáv zászlóaljban századparancsnok. Capua megvívásakor kitünt, 1862-ben tanár lett a cuneói tiszti iskolán.

A BRAZÍLIAI ÚT (1864–1866)

Az olasz kaland után Geőcze Svájcba utazott, ahol a lapokban híret vette a Braunschweigből származó gyógyszerész, dr. Hermann Blumenau német emigráns által 1850-ben,

Brazília déli részén, Santa Catarina tartományban, az Itajai folyó mellett alapított (később róla elnevezett) dél-amerikai településnek.² Santa Catarina 1818-tól közigazgatásilag önálló terület.³ Dr. Blumenau 1846-ban érkezett Braziliába, ahol két éves ott-tartózkodás után 1848-ban egy 220 km²-es koncessziót sikerült szereznie az esőerdei területekre, és 1850. december 2-án (ez Blumenau alapításának hivatalos időpontja) elindította a betelepítést 24 hektáros parcellázott telkes rendben. A telepéseknek a mocsaras, esős, maláriával sújtott helyen az első tíz évet csak a doktor hihetetlen állóképességének, kitartásának köszönhetően és a saját pénzügyi források feláldozásával sikerült túlélniük.⁴ Sőt, a telepések sikerrel futtatták fel a kávétermesztést, a „bar-na aranyat”, ami akkoriban Brazília fontos kiviteli cikke és gazdagságának egyik forrása volt. A város ma a Brazil Szövetségi Köztársaság Santa Catarina államának leggazdagabb, legnagyobb ipari központja és emellett mezőgazdasági központ is. Tipikus favázás épületei vonzzák a turistákat.⁵ Blumenau városa német identitását őrizve mind a mai napig megünnepeli az Októberfestet (a harmadik legnagyobb volumenű fesztivál a világon), amit szépségkirálynő-választással is egybekötnek.⁶

A jogász végzettségű, fejlett kommunikációs készséggel rendelkező, nagy műveltségű Geőcze volt az első, aki először írt kellő részletességgel magyar nyelven az akkori Braziliáról, amit nemcsak akkor, de még ma is nagyon kevesen ismernek. A Vasárnap Újság az 1869. augusztus 22-i és augusztus 29-i számában szerleteket is közölt brazil úti naplójából. A szerkesztő az alábbi ajánlást fogalmazta az újság olvasói számára: „*Ez igen érdekes közleményt Geőcze István világlátott honfitársunk »Utazás Braziliába és vissza« című s e napokban megjelenendő könyvéből vettük. A személyes tapasztalatok a benyomások élelenségében s az előadás közvetlenségében mutatják ki magokat. Mindenesetre igen érdekes és ajánlható olvasmány kínálkozik bennök közönségünknek.*”⁷

Geőcze István 1864. január 13-án a „Santa Catherina” háromárbcos hajó fedélzetén hajózott ki Genova kikötőjéből. Mivel az olasz hajó az út előtt másfél évig vesztegelt a kikötőben, a hajótúróan folyamatosan víz szivárgott be a hajóorrban kialakított fekvőhelyére. A melegebb éghajlat alá érkezve felköltözött a fedélzetre. A hajón gyalázatos volt az élel-